

REBELKA LISBETH

Vlasta | 28. 7. 2010 | rubrika: Scéna - top film | strana: 60 | autor: Michaela Vaňková

Hrdinka nového milénia

TI, KTEŘÍ U NÁS JEŠTĚ ČTOU, ASI ZNAJÍ MILÉNIUM, ROMÁNOVOU TRILOGII ŠVÉDSKÉHO SPISOVATELE STIEGA LARSSONA. JEJÍ PRVNÍ ČÁST SE JMENUJE *MUŽI, KTEŘÍ NENÁVIDÍ ŽENY* A PO NÍ VYŠLA DVĚ DALŠÍ POKRAČOVÁNÍ NAZVANÁ *DÍVKA, KTERÁ SI HRÁLA S OHNĚM* A *DÍVKA, KTERÁ KOPLA DO VOSÍHO HNÍZDA*.

A protože jdou v celém světě na dračku, velmi rychle se dočkaly i filmové podoby. První díl má právě premiéru i v našich kinech, zbývajících dvou se dočkáme ještě letos. Pokud jste se nenechali odradit tlustospisem, prokousali se úvodními kapitolami prvního dílu a nevzdali to, nepochybně i vás tahle kniha najednou zcela pohltila a už nepustila, přestože má neuvěřitelných pět set třicet stran. A není to jen proto, že Larsson je skvělý vypravěč a ve svém kriminálním eposu z moderního Švédska zúročil všechno, co se naučil v investigativní žurnalistice. Po léta se věnoval odhalování pravicového extremismu v zemi, která je považována za příklad evropské demokracie, bránil se hrozbám a výhrůzkám neonacistů, musel mít policejní ochranu, tajil své bydliště, a dokonce se kvůli tomu neoženil se svou dlouholetou přítelkyní Evou Gabrielssonovou, aby ji uchránil před případnými útoky. Larsson nicméně sám patří k lidem, kteří se jen tak nezaleknou. Ostatně hlavní mužská postava jeho vyprávění, novinář Mikael Blomkvist, který se snaží vyřešit zločiny, jejichž kořeny sahají hluboko do minulosti, je nepochybně sám autor, byť lehce zidealizovaný. Mimochodem ani anabázi týkající se vydání Larssonových rukopisů by si žádný hollywoodský scenárista nevymyslel. Autor, který je dnes považován za nejúspěšnějšího spisovatele 20. století, se totiž svěřil jen málokomu, že píše trilogii, která čítá bezmála dva tisíce stran. Když před šesti lety, kdy mu bylo padesát, zcela nečekaně zemřel na infarkt, ukázalo se, že ji dokončil a po vydání se stala literární senzací.

SVĚTOVÝ ÚSPĚCH

Ve světě se zatím prodalo pětadvacet milionů výtisků všech tří dílů *Milénia*. U nás trilogie vyšla v nakladatelství Host.

Ve švédské produkci už je natočena celá trilogie. A protože si jejího mimořádného literárního úspěchu všimli i producenti v USA, práva na zfilmování zakoupil též Hollywood. Zatím je jasné, že ji tam bude režírovat David Fincher, o hereckém obsazení se jedná, ale Švédové to nebudou. Ve Stockholmu vznikla „naučná stezka“ Stiega Larssona, která zájemce vede ve stopách příběhu.

TETOVANÁ BISEXUÁLKA

Larsson znovu probudil ve čtenářích touhu zhltnout knihu na jeden zátah (to vám potvrdí skoro všichni, kteří už se nemohli dočkat jejího druhého a třetího pokračování). V době úpadku krásné literatury je to opravdu mimořádně záslužné. Ale je tu i další neméně podstatná záležitost. Stieg Larsson postavil po bok žurnalisty Mikaela, který sice není vzorem všech ctností, ale přesto si ho brzy oblíbíte, novou hrdinku jednadvacátého století. Je jí čtyřicetiletá hackerka Lisbeth Salanderová, dívka s geniálními matematickými

schopnostmi, která nicméně musí na první pohled vyděsit každého spořádaného občana. Bisexuálka s uhlově černou patkou spadající do čela, piercingem po celém těle, vytetovaným drakem na zádech, make-upem připomínajícím novodobé upíry a neochotou přizpůsobit se komukoliv a čemukoliv odrazuje na první pohled snad všechny, kteří své bližní posuzují jen podle zevnějšku.

Na čtenáře a poslze i na filmové diváky zpočátku jako hrdinka rozhodně nepůsobí, ale všeho do času. Postupně totiž vychází najevo, že prožila hrůzy, které ji donutily, aby se postavila celému světu, jemuž je její osud zcela lhostejný. Tahle rebelka si však nenechá od nikoho nic líbit. A je docela možné, že právě lehký feministický tón, zaznívající v podtextu jejího boje o vlastní svobodu, ještě přizpůsobil nadšení, které ve Švédsku a poté i v dalších zemích vypuklo po vydání prvního dílu trilogie.

DOSPĚLÁ PIPI

Je to totiž právě ona, kdo pomůže Blomkvistovi (hraje ho přední švédský filmový a divadelní herec Michael Nyqvist) rozplést předivo děsivých událostí, které mají na svědomí muži nenávidějící ženy. A i když Lisbeth může vyvolávat hodně rozporuplné pocity, zadře se vám hluboko pod kůži a bude to nepochybně ona, na niž budete myslet, až zavřete knihu nebo budete odcházet z kina. Dívka, která patří mezi společenské vyvržence, v sobě totiž má mnohem víc kuráže, čestných úmyslů a vnitřní čistoty než všichni ostatní, přestože ji v dětství prohlásili za nesvéprávnou a takřka retardovanou osobu. Lis nejen v literární, ale i ve filmové podobě překračuje všechna tabu, jež byla v minulosti dána kladným hrdinkám, na něž jsme zvyklí. A na plátně v podání herečky Noomi Rapaceové na vás možná zapůsobí ještě o fous víc než v knize. Larsson sám vysvětlil, jak k postavě Lis vlastně dospěl a jak si ji představoval: „Jak by asi vypadala Pipi Dlouhá Punčocha jako dospělá? Jak bychom jí říkali? Sociopatka? Hyperaktivní dítě s poruchou soustředění? Dívá se na společnost jinak než ostatní. Udělal jsem z ní Lisbeth Salanderovou, která se cítí jako úplný outsider. S nikým se nestýká a neosvojila si žádné sociální dovednosti.“ Najít pro takovou postavu odpovídající herecký typ určitě nebylo snadné. Ostatně snadný nebyl ani přerod bohatě strukturovaného románu do filmové podoby. Ujal se ho debutující švédský režisér Niels Arden Oplev, který vsadil na sílu předlohy a soustředil se na ústřední příběh jako stvořený pro napínavou filmovou detektivku. Larsson ostatně sám v jediném interview, jež před smrtí poskytl, prohlásil: „Detektivky jsou jedna z nejoblíbenějších forem zábavy vůbec. Výborně se tedy hodí, když chceme skutečně něco říci.“ A Lis Salanderová, která to dává násilnickým mužům jaksepatří sežrat, je ta nejuzavřenější, nejsložitější, nejpodivnější a zároveň nejschopnější žena celého vyprávění. Žena, která nemá strach postavit se zločinu čelem a potrestat viníky. Nevede ji ovšem zdaleka jen touha po pomstě, byť na ni má právo, ale hlavně touha po spravedlnosti.

Další ženy proti zločinu

Každá doba v sobě nese určitý obraz hrdinky, která se dokáže postavit zlu. Její podoba se však s uplývajícím časem nutně měnila a mění. Začátek minulého století a jeho poslední dekády dělila vzdálenost takřka kosmická a nové tisíciletí, zcela podrobené nejnovějším technologiím, má ještě radikálnější představy o věku, schopnostech a koneckonců i o tom, jak by měla novodobá amazonka vypadat. Přesto ale „slabé pohlaví“ v konfrontaci s někdejšími pány tvorstva obstojí v každé situaci a ženský bystrý mozek, rychlost úsudku, intuice, schopnost vcítění a v neposlední řadě i odvaha slaví nepřehlédnutelné úspěchy. Od hrdinky

detektivek Agathy Christie k hrdince Stiega Larssona však vedla dlouhá cesta.

JANE MARPLOVÁ: Když „první dáma zločinu“ Agatha Christie začala psát své detektivní šarády, jako protipól Hercula Poirota si vymyslela Jane Marplovou. Roztomilá stará dáma, žijící nedaleko Londýna v městečku St. Mary Mead, byla jako vystřižená z viktoriánského světa, v němž se od žen očekávalo, že budou dobré hospodyně a poslušné manželky, a ve volných chvílích budou pěstovat růže, štrikovat a vyšívát. Slečna Marplová sice není vdaná, nicméně miluje zahradničení i ruční práce, ale ze všeho nejraději luští záhady. A protože je to hlavička otevřená, vyřeší každý zločin mnohem lépe a dřív než poněkud těžkopádní pánové ze Scotland Yardu. Neutuchající obliba této hrdinky poutá už po léta zájem filmařů i televizních producentů a o roli slečny Marplové se ucházely desítky hereček. Uspělo jich postupně šest - Gracie Fieldsová, Margaret Rutherfordová, Angela Lansburyová, Helen Hayesová, Joan Hicksonová a jako prozatím poslední Geraldine MacEwanová.

JULIE LESCAUTOVÁ: Divácká obliba, jež už takřka dvacet let provází hrdinku francouzského televizního seriálu, rusovlasou komisařku Julii Lescautovou, svědčí o jediném. Že je to ideální hrdinka své doby. Moderní čtyřicátnice z konce 20. století, která se s obrovským nasazením věnuje své náročné práci, a přitom sama vychovává dvě dcery, se potýká s každodenními starostmi, které zná každá žena. Pokud není vysloveně donucena sáhnout po zbrani, sází na rychlost, taktiku a lest, a přestože se na ni neustále upírají kritické pohledy kolegů i nadřízených, dokáže si zjednat náležitý respekt i dát průchod právu. Francouzská herečka Veronique Genestová sice tuto postavu původně hrát nechtěla, ale nakonec nabídku přijala a dodnes patří k sobě.

LISBETH SALANDEROVÁ: Když se hledala představitelka Lisbeth Salanderové pro filmový přepis Larssonovy trilogie, životní příležitost se usmála na mladou švédskou herečku islandského původu Noomi Rapaceovou. Je to právě ona, která ve všech třech švédských filmových prepisech ztělesnila mladou hackerku, která vnikne do každého počítače, dostane se k těm nejtajnějším informacím a jako partačka novináře Mikaela Blomkvista ho občas i zachrání. Noomi je jednatřicet a v civilu byste ji možná hned nepoznali, ale roli asociální Lis ztvárnila s naprostou věrohodností. Ostatně ona sama prohlásila, že kvůli piercingu si vůbec nedělala starosti, protože v mládí byla punk rockerka, takže jen obnovila staré „dírký“ v nose, uších a dalších partiích. Po dokončení trilogie herečka dostala řadu nabídek.